

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 424/2022-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. ROJKO s. r. o., Železničná 12, Považská Bystrica, proti rozhodnutiu Generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne č. 660 101 6807 0 z 18. januára 2019, rozsudku Krajského súdu v Trenčíne č. k. 14Sa/9/2019 z 21. júla 2020 a rozsudku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky č. k. 7Sk/34/2020 z 23. februára 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 16. mája 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na primerané hmotné zabezpečenie podľa čl. 39 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na účinný opravný prostriedok podľa čl. 13 dohovoru administratívnym rozhodnutím a rozhodnutiami všeobecných súdov v správnom súdnom konaní. Rozsudok najvyššieho správneho súdu žiada zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

II.

2. Namietaným rozhodnutím generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne bolo zamietnuté odvolanie sťažovateľa proti rozhodnutiu o znížení jeho invalidného dôchodku. Dôvodom zníženia na [REDAKOVANÉ] eur bolo, že pri kontrole jeho nárokov bolo zistené, že mu na určenie invalidného dôchodku k 26. februáru 2011 neboli zhodnotené hrubé zárobky učňa od 1. septembra 1981 do 31. decembra 1983.

3. Proti tomu podal sťažovateľ správnu žalobu, ktorá bola namietaným rozsudkom krajského súdu zamietnutá. Medzi sťažovateľom a Sociálnou poisťovňou bolo sporné, či bolo možné započítať

do rozhodujúceho obdobia aj obdobie učňovského pomeru sťažovateľa. K tomu krajský súd uviedol, že pre posúdenie spornej otázky je určujúci § 63 ods. 8 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) v znení účinnom k 1. januáru 2006, ktorý prikazuje Sociálnej poisťovni v prípade nedostatku rokov, za ktoré možno určiť osobné mzdové body, predĺžiť rozhodujúce obdobie pred rok 1984 postupne tak, aby v ňom bolo 22 kalendárnych rokov, za ktoré možno určiť osobné mzdové body. U sťažovateľa bol pôvodne zistený podstatne nižší počet rokov rozhodujúceho obdobia, než je požadovaných 22 rokov. Krajský súd skonštatoval, že Sociálna poisťovňa postupovala správne, keď zistené skutočnosti o učňovskom pomere sťažovateľa zohľadnila pri aplikácii § 63 ods. 8 zákona o sociálnom poistení v znení účinnom k 1. januáru 2006 a znížila invalidný dôchodok sťažovateľa.

4. Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ kasačnú sťažnosť, v ktorej namietal nesprávne právne posúdenie, keď vo vzťahu k preskúmaným rozhodnutiam Sociálnej poisťovne zo 6. novembra 2018 a 18. januára 2019 bol aplikovaný zákon o sociálnom poistení v znení účinnom k 1. januáru 2006. Podľa sťažovateľa mal krajský súd aplikovať zákon o sociálnom poistení v znení účinnom ku dňu ich vydania. Podľa sťažovateľa orgány verejnej správy a krajský súd jeho vec nesprávne právne posúdili, keď neaplikovali § 63 ods. 6 zákona o sociálnom poistení o určení priemerného osobného mzdového bodu, ak sa v rozhodujúcom období nedosiahne 22 kalendárnych rokov ani predĺžením obdobia pred 1. januárom 1984.

5. Najvyšší správny súd namietaným rozsudkom kasačnú sťažnosť sťažovateľa zamietol. Vychádzal z toho, že (i) sťažovateľovi bol rozhodnutím z 11. apríla 2000 podľa zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení (ďalej len „zákon o sociálnom zabezpečení“) priznaný od 10. apríla 2000 invalidný dôchodok, (ii) v dôsledku legislatívnych zmien bolo trvanie jeho invalidity preskúmané kontrolnými lekáorskými prehliadkami 14. marca 2005, 3. júla 2008 a 24. januára 2011 s výsledkom, že je naďalej invalidný podľa zákona o sociálnom zabezpečení, (iii) na základe kontrolnej lekárskej prehliadky z 26. februára 2014 bol na žiadosť sťažovateľa posúdený jeho zdravotný stav podľa zákona o sociálnom poistení, na základe čoho mu bol priznaný invalidný dôchodok podľa tohto zákona, keďže bol vyšší a nárok na invalidný dôchodok podľa zákona o sociálnom zabezpečení mu zanikol, (iv) na základe lekárskej prehliadky z 27. septembra 2018 bolo určené, že invalidita sťažovateľa vznikla už 1. októbra 2006, na čo Sociálna poisťovňa priznala sťažovateľovi nárok na výplatu invalidného dôchodku tri roky spätne od podania jeho žiadosti, t. j. od 26. februára 2011.

6. Najvyšší správny súd konštatoval, že vznik invalidity sťažovateľa bol ustálený na 1. október 2006 podľa zákona o sociálnom poistení. Preto je potrebné pre posúdenie vzniku nároku na invalidný dôchodok postupovať podľa § 293z zákona o sociálnom poistení, a teda podľa tohto zákona v znení účinnom do 31. decembra 2007. Najvyšší správny súd konštatoval splnenie podmienok nároku sťažovateľa na invalidný dôchodok, t. j. päť rokov dôchodkového poistenia zisťovaných z posledných 10 rokov pred vznikom invalidity, vznik invalidity a nesplnenie podmienok nároku na starobný dôchodok. Najvyšší správny súd sa stotožnil so sumou invalidného dôchodku, ako aj s výpočtom priemerného osobného mzdového bodu podľa § 63 zákona o sociálnom poistení v znení účinnom do 31. decembra 2007, keď oprávnené bola do rozhodujúceho obdobia započítaná doba učňovského pomeru sťažovateľa, keď z evidenčného listu dôchodkového zabezpečenia z 10. decembra 1985 jednoznačne vyplynulo, že sťažovateľ bol od 1. septembra 1980 do 30. júna 1984 v pracovnom pomere učňa a poberal zárobok.

III.

7. Podľa sťažovateľa jeho invalidita nevznikla 26. februára 2014 a lekársky posudok z 26. februára 2014 nemohol sám osebe stanoviť určenie sumy invalidného dôchodku. Jeho nárok na zvýšený invalidný dôchodok vznikol už nadobudnutím účinnosti zákona o sociálnom poistení a už od 1. januára 2004 mu mal byť vyplácaný takto zvýšený invalidný dôchodok. Sťažovateľ opäť poukazuje na nesprávne právne posúdenie jeho veci, keď došlo k nesprávnej aplikácii § 63 ods. 6 a 7 zákona o sociálnom poistení. Sťažovateľ tvrdí, že ak sa nedosiahla doba 22 kalendárnych rokov ani predlžovaním podľa § 63 ods. 7 zákona o sociálnom poistení (o obdobie pred 1. januárom 1984), neznamená to, že sa započítava akékoľvek predlžovanie, pretože § 63 ods. 7 zákona o sociálnom poistení odkazuje práve na § 63 ods. 6 zákona o sociálnom poistení ako základ pre rozhodujúce obdobie, kde je stanovená výnimka rokov pred 1. januárom 1984.

8. Sťažovateľ namieta, čo namietal aj v kasačnej sťažnosti. Konkrétne to, že krajský súd vec posúdil podľa zákona účinného k 1. januáru 2006, hoci mal aplikovať znenie zákona o sociálnom poistení účinného ku dňu vydania preskúmaných rozhodnutí. Vo vzťahu k Sociálnej poisťovni rozsiahlo namieta nesprávne postupy, nepreskúmateľné a nezákonné rozhodnutia v súvislosti s prepočítavaním výšky jeho invalidného dôchodku za čas trvania invalidity. Vo vzťahu k rozsudku najvyššieho správneho súdu namieta porušenie jeho povinnosti preskúmať zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a rozsudku krajského súdu podľa právnych predpisov účinných v čase ich vydania. Podľa sťažovateľa súdy mu neposkytli ochranu pred nesprávnym postupom Sociálnej poisťovne pri vzniku invalidity a určenia výšky invalidného dôchodku a právne dôvody Sociálnej poisťovne nahradili vlastnými a od Sociálnej poisťovne odlišnými odôvodneniami.

IV.

9. V rozsahu, v ktorom ústavná sťažnosť smeruje proti rozhodnutiu generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne a proti rozsudku krajského súdu, ide o návrh, na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc. Vo vzťahu k týmto rozhodnutiam mal sťažovateľ možnosť podať správnu žalobu a kasačnú sťažnosť, ktoré aj využil. Poskytnutie ochrany v prípade potencionálneho porušenia označených práv spadalo do právomoci najvyššieho správneho súdu, čo podľa § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vylučuje právomoc ústavného súdu. Preto bola ústavná sťažnosť v tomto rozsahu podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci odmietnutá.

10. Právomoc ústavného súdu je daná v rozsahu proti rozsudku najvyššieho správneho súdu. Keďže ústavná sťažnosť je prevažne opakovaním argumentácie sťažovateľa zo správnej žaloby a kasačnej sťažnosti, treba uviesť, že vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je ústavný súd alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou (II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Je v právomoci všeobecného súdu vykladať a aplikovať zákon a pokiaľ tento výklad nie je arbitrárny a je náležité odôvodnený, ústavný súd nemá príčinu doň zasahovať (I. ÚS 19/02, IV. ÚS 238/05, II. ÚS 357/06).

11. Podstatou ústavnej sťažnosti, ako aj správneho súdneho konania bola sťažovateľova námietka, že Sociálna poisťovňa postupovala v rozpore so zákonom, keď pri výpočte výšky invalidného dôchodku zohľadnila jeho učňovský pomer. V prvom rade treba uviesť, že vo veci sťažovateľa nebolo rozhodujúce, ktoré znenie § 63 zákona o sociálnom poistení sa aplikuje. Znenie účinné

k 1. januáru 2006 (krajský súd), znenie účinné do 31. decembra 2007 (najvyšší správny súd) a znenie účinné k 18. januáru 2019 (sťažovateľ) upravovali totožne (s výnimkou v sťažovateľovej veci nepodstatných častiach) pojem a spôsob určenia rozhodujúceho obdobia na zistenie priemerného osobného mzdového bodu. Sťažovateľ sa dožadoval, aby do jeho rozhodujúceho obdobia pri výpočte priemerného osobného mzdového bodu nebolo započítané obdobie od 1. septembra 1981 do 31. decembra 1983. V jednej časti ústavnej sťažnosti tvrdí, že Sociálna poisťovňa mala vychádzať z nižšieho počtu kalendárnych rokov, pretože ani po predĺžení o obdobie pred 1. januárom 1984 nedosiahla 22 kalendárnych rokov. V druhej časti zasa, že rozhodujúce obdobie od 1. januára 1984 do 31. decembra 2005 splnilo obdobie 22 kalendárnych rokov, a preto ho nebolo potrebné predlžovať.

12. K tomu treba uviesť, že už Sociálna poisťovňa v rozhodnutí o odvolaní sťažovateľa proti prvostupňovému rozhodnutiu z 18. januára 2019 veľmi podrobne a zrozumiteľne ozrejmila postup a spôsob výpočtu výšky invalidného dôchodku. Je zrejmé, že ani po predĺžení rozhodujúceho obdobia o obdobie od 1. septembra 1981 do 31. decembra 1983 sťažovateľ nemal započítateľných 22 kalendárnych rokov. Preto Sociálna poisťovňa zisťovala sťažovateľov priemerný osobný mzdový bod z nižšieho počtu kalendárnych rokov predĺžených o obdobie pred 1. januárom 1984, t. j. z 14,2466 rokov tak, ako to predpokladala právna norma.

13. Na sťažovateľom poukazované upovedomenie verejnej ochrankyne práv z 27. mája 2020, kde bolo konštatované čiastočné porušenie sťažovateľom označených práv, nemožno prihliadať. Sťažovateľove práva boli porušené rozhodnutím Sociálnej poisťovne z 23. marca 2014 nesprávnym stanovením dátumu vzniku invalidity sťažovateľa podľa zákona o sociálnom poistení, ktoré vzhľadom na uplynutie zákonných lehôt nemožno preskúmať ani všeobecnými a ani ústavným súdom. V závere tiež dodala, že toto porušenie bolo Sociálnou poisťovňou napravené rozhodnutím z 1. októbra 2018, keď bol vznik sťažovateľovej invalidity určený od 1. októbra 2006.

14. S právnym názorom sťažovateľa, že pokiaľ sa 22 kalendárnych rokov nedosiahne ani predĺžením obdobia, tak sa rozhodujúce obdobie kvalifikuje výmerou, ktorá nie je predĺžená, sa najvyšší správny súd nestotožnil. K tomu najvyšší správny súd uviedol, že z § 63 ods. 8 zákona o sociálnom poistení v znení účinnom do 31. decembra 2007 jednoznačne vyplýva, že ak sa v rozhodujúcom období určenom od 1. januára 1984 nenachádza 22 kalendárnych rokov, toto obdobie sa predlžuje aj pred 1. január 1984 tak, aby v ňom bolo 22 kalendárnych rokov. Citované zákonné ustanovenie predpokladá aj to, že ani predĺžením rozhodujúceho obdobia v ňom nebude 22 kalendárnych rokov. Potom sa priemerný osobný mzdový bod zisťuje z nižšieho počtu kalendárnych rokov.

15. Za nedôvodnú považoval najvyšší správny súd aj námietku sťažovateľa, že Sociálna poisťovňa a krajský súd sa nezaoberali tým, že keď sa nedosiahlo napočítanie 22 kalendárnych rokov, tak nižší počet kalendárnych rokov sa vzťahuje na tie ustanovenia, ktoré určujú rozhodujúce obdobie. K tomu najvyšší správny súd konštatoval, že krajský súd sa v dostatočnom rozsahu zaoberal touto námietkou. Sociálna poisťovňa podrobne odôvodnila použitie konkrétnych odsekov § 63 zákona o sociálnom poistení o priemernom osobnom mzdovom bode, ako aj potrebu započítať do rozhodujúceho obdobia aj obdobie učňovského pomeru sťažovateľa pred 1. januárom 1984.

16. K námietke o nedostatočnom odôvodnení rozsudku krajského súdu najvyšší správny súd uviedol, že odôvodnenie je stručné, ale reaguje na podstatnú námietku o aplikácii § 63 ods. 7 a 8

zákona o sociálnom poistení v konkrétnostiach započítania doby sťažovateľovho učňovského pomeru do rozhodujúceho obdobia na zistenie jeho priemerného osobného mzdového bodu. Za nedostatok odôvodnenia nemožno považovať, keď krajský súd nemohol skúmať námietky vo vzťahu k skôr vydaným rozhodnutiam Sociálnej poisťovne.

17. Namietaný rozsudok najvyššieho správneho súdu je jasne, zrozumiteľne a výstižne odôvodnený a reflektuje na ťažiskové skutočnosti dôležité pre rozhodnutie o kasačnej sťažnosti sťažovateľa. Predovšetkým však nie je poznačený zjavným omylom v právnom posúdení, z ktorého by bolo možné dospieť k záveru, že súčasný dôchodok sťažovateľa nie je v súlade so zákonom. Namietaný rozsudok nepredstavuje výsledok takej interpretácie zákona, ktorá by sa od jeho znenia odchyľila natoľko, že by došlo k popretiu jeho významu a účelu. To vylučuje porušenie základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

18. Z toho plynie záver o tom, že nemohlo dôjsť ani k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 39 ústavy, keďže tam obsiahnuté práva sa poskytujú v rozsahu podrobností ustanovených zákonmi a čl. 39 ods. 3 ústavy poskytuje zákonu pomerne široký priestor na úvahu o rozsahu sociálneho systému (PL. ÚS 11/08).

19. Čo sa týka práva podľa čl. 13 dohovoru, treba uviesť, že porušenie tohto práva musí nadväzovať na aspoň obhájitelné tvrdenie o porušení iného práva chráneného dohovorom [napr. rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci Silver a ostatní proti Spojenému kráľovstvu z 25. 3. 1983]. Článok 13 dohovoru sa tak vzťahuje iba na prípady, v ktorých sa podarí preukázať pravdepodobnosť tvrdenia o porušení iných práv garantovaných dohovorom (rozhodnutie ESLP vo veci Boyle a Rice proti Spojenému kráľovstvu, rozsudok z 27. 4. 1988, séria A, č. 131, rovnako rozhodnutia ústavného súdu č. k. III. ÚS 24/2010, IV. ÚS 325/2011, IV. ÚS 90/2013, IV. ÚS 32/2018). Tak tomu v prípade sťažovateľa nie je, čo vylučuje porušenie jeho práva podľa čl. 13 dohovoru.

20. Medzi namietaným rozsudkom najvyššieho správneho súdu a obsahom označených základných práv sťažovateľa nie je súvis, z ktorého by bolo možné dospieť k záveru o ich porušení. Preto je ústavná sťažnosť zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietnutá.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. júla 2022

Peter Straka
predseda senátu